

ישראל, הגדה המערבית ורצועת עזה הכבושות, ושטחי הרשות הפלשתינית

זמנים קשים:

שימוש באזרחים במהלך פעולות מעצר של צה"ל

סיכום, המלצות ורקע

I. סיכום

דו"ח זה מתעד את הנוהג של צה"ל לאלץ פלשתינים לסייע לאנשי הצבא בפעולותיו, הפרה חמורה של המשפט ההומניטרי הבינלאומי (מה"ב). הדו"ח הינו תוצאה של תחקירים שבוצעו ביחס לארבע פשיטות של צה"ל בסוף שנת 2001 ותחילת 2002 בעיירות הפלשתיניות בית רימא, סלפית, ארטאס וטול כרם.

ההפרות המתועדות במקרים אלה מדגימות את דרכי הפעולה הנוכחיות של צה"ל בפשיטות אחרות, בין אם לכפרים, מחנות פליטים, או עיירות. עיתונאי אחד דיווח שהכריחו אותו להתפשט ולצעוד כשאקדח מופנה אליו, כדי לערוך חיפושים במשרדים ברמאללה במהלך הפעולה הצבאית הגדולה ביותר והאחרונה של צה"ל, "חומת מגן".¹ אזרחים אחרים העידו עדויות דומות. ארגוני זכויות אדם פלשתינים וישראלים דיווחו על מקרים שבהם צה"ל אילץ אזרחים לסייע לפעולות צבאיות בשכם, טול כרם, מזרח ירושלים, ובמקומות אחרים.²

צה"ל פשט על למעלה מ-30 כפרים, עיירות ומחנות פליטים פלשתיניים כדי לעצור פלשתינים "מבוקשים" בין התאריכים 24 באוקטובר 2002 ו-31 במרס 2002. מטרות הפשיטות האלה היו אנשים שלטענת הרשויות הישראליות תכננו התקפות נגד מטרות צבאיות ישראליות או נגד אזרחים ישראלים, או השתתפו בהן. הפשיטות החלו זמן קצר לאחר רצח שר התיירות הישראלי רחבעם זאבי, ב-18 באוקטובר 2001.

בעוד המיקום והיקף הפשיטות משתנים, הדינמיקה תמיד זהה. בארבעת המקרים שנחקרו לפרטי פרטים על ידי Human Rights Watch, עדי ראייה תיארו לילה של פאניקה וחרדה, לרבות איומים במוות, הריסת בתים, ומעצרים מקיפים. בכל אחד מהמקרים האלה, צה"ל אילץ אזרחים לבצע פעולות מסכנות-חיים שסייעו לפעולות הצבאיות שלו. עדי ראייה וקורבנות תיארו ל-Human Rights Watch כיצד חברים, שכנים וקרובי משפחה של פלשתינים "מבוקשים" נלקחו באיומי אקדח כדי לדפוק על דלתות, לפתוח חבילות חשודות, ולערוך חיפושים בבתיים שצה"ל חשד כי נמצאים בהם פלשתינים חמושים. חלק מהמשפחות גילו שצה"ל השתלט על בתיהן והשתמש בהם כמוצבים

¹ הכוונה היא למקרה של כתב הטלוויזיה מדובאי, מאהר שלאבי, שאירע ב-30 במרס 2002. דווח ב-CNN בשבת, "טקטיקת פעולות הקרקע של ישראל לכיבוש המטה של ערפאת", 12:00, 31 במרס 2002.

² ראה הארגון הפלשתיני להגנה על זכויות האדם והסביבה (LAW), "הכוחות הישראליים מקיפים את ביתו של מנהל LAW חאדר שקיראת", הודעה לעיתונות, 7 במרס 2002; רופאים למען זכויות אדם ישראל, "אזרחים פלשתינים הוחזקו בשכם כבני ערובה על ידי הצבא הישראלי", הודעה לעיתונות, 21 בפברואר 2002; בצלם, "מגינים אנושיים בבית ג'אלה", הודעה לעיתונות, 5 בספטמבר 2001. אודות השימוש במבנים אזרחיים במהלך פעולות צבאיות, ראה UNRWA, "מנהל פעולות UNRWA בגדה המערבית מביע דאגה עמוקה לאור השימוש בבית הספר של האו"ם בטול כרם למעצר פלשתינים", הודעה לעיתונות, 9 במרס 2002.

צבאיים, במהלך פעולה שבה הם עצמם קיבלו הוראה להישאר בתוך הבית. במקרה אחד שתועד על ידי Human Rights Watch, אזרח נלקח כבן ערובה כדי להפעיל על אחיו לחץ להיכנע.

לפי ממצאי דו"ח זה, צה"ל מאלץ אזרחים פלשתינים לסייע לו בפעולות צבאיות, בשיטתיות. נוהג זה מפר עקרון בסיסי של החוק ההומניטרי הבינלאומי (מה"ב): עקרון החסינות האזרחית. הוא מפר את ההתחייבות של ישראל להגן על אזרחים ולכבד אותם, בהתאם לסעיף 27 של אמנת ז'נבה הרביעית,³ וחושף אזרחים בפני סכנה, תוך חוסר זהירות מוחלט. האיומים והאילוצים שצה"ל מפעיל כדי להכריח אזרחים לסייע לו, אסורים מפורשות בהתאם לסעיף 31 של האמנה. צה"ל צריך לשים קץ לנוהג הזה מיד, ולחקור את המקרים המתועדים בדו"ח זה, כמו גם את אלה המתועדים על ידי ארגונים אחרים למען זכויות אדם.

במקרה של אחמד אל יאס עיש, שנורה בירכו כדי להפעיל לחץ על אחיו שייכנע לכוחות צה"ל, החזקת אזרח על ידי צה"ל ופגיעה בו על מנת לכפות על פלשתיני "מבוקש" להיכנע, שקולות ללקיחת בן ערובה. המה"ב אוסר על לקיחת בני ערובה בכל עת ובכל מקום. זוהי הפרה חמורה של הנורמות הבסיסיות החלות על סכסוכים פנימיים ובינלאומיים חמושים. זוהי הפרה חמורה של אמנת ז'נבה הרביעית, ומהווה פשע מלחמה. ישראל מחויבת לחקור את המקרה של אחמד אל יאס עיש, ולמצות את הדין עם כל מי שאחראי למעשי עוולה.

הדו"ח מתעד גם הפרות של המה"ב שביצעו אנשי צה"ל נגד אזרחים, לרבות פעולות שחשפו אזרחים לסכנה והתעללות, נזק לרכוש אזרחי, וענישה קולקטיבית. ההפרות האלה, שגורמות לסבל גדול ולמצוקה, חייבות להיפסק.

במקרה של סלפית, פלשתינים חמושים ירו לעבר חיילי צה"ל שהחזיקו באזרחים פלשתינים בקרבה פיזית אליהם, וחשפו בכך את האזרחים לסכנה מפני ירי פלשתיני וירי של צה"ל בתגובה. פעולות מסוג זה מסכנות חיי אזרחים ומפרות את המה"ב. Human Rights Watch תיעד בעבר מקרים שבהם פלשתינים חמושים סיכנו אזרחים כשירו לעבר חיילי צה"ל ממקומות שחשפו את האזרחים לירי התגובה של צה"ל. כוחות הביטחון הפלשתינים צריכים לפעול ככל שניתן בהתאם לחוק, על מנת למנוע התקפות בלתי זהירות כאלה, ולא להשתתף בהן.

³ אמנה ביחס להגנה על אזרחים בעת מלחמה, 12 באוגוסט 1949, 75 TIAS No. 3365, UST 3516, Art. 2, UNTS 287 [להלן אמנת ז'נבה הרביעית].

II. המלצות

לכל הצדדים

Human Rights Watch קורא לממשלת ישראל, לרשות הפלשתינית (הרש"פ), ולמנהיגי הארגונים הפלשתינים החמושים להכריז חד-משמעית שהם יכבדו את העקרונות וההוראות של המשפט ההומניטרי הבינלאומי (המה"ב) ויפעלו על פיהם. פירושו של דבר לקיים את עיקרון חסינות האזרחים, לפעול להגנת אזרחים, להבחין בין מטרות צבאיות ואזרחיות, ולהבטיח גישה לטיפול רפואי לפצועים.

בנוסף, Human Rights Watch ממליץ כדלקמן:

לממשלת ישראל

- הפסיקו מיד לאלץ אזרחים לסייע לצה"ל בפעולותיו.
- פקדו על כל חיילי צה"ל להפסיק את דרכי הפעולה האלה והפיצו את הפקודה באמצעות שרשרת הפיקוד של צה"ל.
- הורו לכל אנשי הצבא והביטחון שאסור להם, בשום פנים ואופן, לבקש מילדים מתחת לגיל 18 לסייע להם בפעולות צבאיות, או להכריח אותם לעשות זאת.
- הודיעו לכל אנשי הצבא והביטחון שכל המפר פקודות אלה ישא באחריות אישית וימוצה עימו הדין.
- חקרו את הפרות המה"ב על ידי חיילי צה"ל, כפי שהן מתועדות בדו"ח זה. על חקירה זו לכלול את אילוף האזרחים, לרבות ילדים, לסייע לצבא בפעולותיו; לקיחתו של אחמד אל יאס עיש כבן-ערובה, והתעללות בבני אדם הנמצאים במעצר בידי חיילים חמושים. הענישו כל אדם שנמצא אשם בגרימת עוול.
- הפסיקו מיידית כל פעולה של ענישה קולקטיבית, לרבות ובמיוחד את המדיניות של הריסת בתים כעונש.
- אפשרו פריסה מיידית של פקחים בינלאומיים עצמאיים בגדה המערבית ועזה, עם מנדט לפקח, לוודא ולדווח בצורה פומבית על עמידה של כל הצדדים בסטנדרטים של המשפט ההומניטרי הבינלאומי וזכויות האדם.

לרשות הפלשתינית

- הבטיחו שכוחות הביטחון הפלשתינים יפעלו ככל יכולתם בהתאם לחוק על מנת למנוע מפלשתינים חמושים לפתוח באש לעבר עמדות צה"ל במצבים בהם אזרחים לא חמושים עלולים להיפגע מירי התגובה של צה"ל.
- הבטיחו שאנשי כוחות הביטחון הפלשתינים לא ישתתפו בהתקפות מסוג זה, חקרו את אותם אנשים שיפרו פקודות אלו ומצו עימם את הדין.

לקהילה הבינלאומית

- גנו בפומבי את השימוש של צה"ל באזרחים לסיוע בפעולות צבאיות כהפרה חמורה של המה"ב, ודחקו בממשלת ישראל לשים קץ לנוהג זה מיד.
- חזרו ואמרו לממשלת ישראל שהתעללות, ענישות קולקטיביות ולקיחת בני ערובה אסורות בהתאם למה"ב, וכי על פעולות מסוג זה להיפסק מיד.
- הצדדים היוזמים החתומים על אמנות ז'נבה משנת 1949 צריכים לפעול מיידית, ביחד ולחוד, על מנת להבטיח שיכובדו הוראות אמנת ז'נבה הרביעית, לרבות האיסורים על התעללות, אילוף, וענישה קולקטיבית.
- קראו לרש"פ להבטיח שכוחות הביטחון שלה יפעלו ככל שניתן על פי החוק כדי למנוע מפלשתינים חמושים לפתוח באש על עמדות צה"ל במצבים בהם אזרחים לא חמושים עלולים למשוך אליהם אש נגדית של צה"ל, והבטיחו שכוחות הביטחון הפלשתינים לא ישתתפו בהתקפות מסוג זה.
- עודדו מאמצים לטפל בהפרות של זכויות אדם והמה"ב על ידי כל הצדדים, לרבות הקמת נוכחות בינלאומית קבועה שתפקח, תוודא ותדווח פומבית על עמידה של כל הצדדים בסטנדרטים של המשפט ההומניטרי הבינלאומי וזכויות האדם.

III. רקע

הקשר

הפלישות רחבות-ההיקף של צה"ל לאזורים הפלשתינים והפשיטות לצורך מעצרים שבוצעו במרס ואפריל 2002 מציינות שלב נוסף, המאופיין על ידי הסלמה חסרת תקדים, במה שנקראת "אינתיפאדת אל-אקצה", כפי שציין גם גל פיגועי ההתאבדות שקדם להן. אולם בעוד השחקנים, הטקטיקות והמיקומים משתנים, הגורמים האחרים נותרים קבועים.

אחד הגורמים האלה הוא הסבל של האזרחים שנמצא בלב הסכסוך. למעלה מ-1200 פלשתינים ו-370 ישראלים נהרגו כבר, ורובם המכריע היו אזרחים. אלפים נוספים, פלשתינים וישראלים כאחד, נפצעו קשה או נותרו נכים למשך כל חייהם.

מאז פרוץ האלימות בספטמבר 2000, הסכסוך מתאפיין בהתקפות על אזרחים ומטרות אזרחיות מצד כוחות הביטחון הישראליים והארגונים הפלשתינים החמושים. הן הרשויות הישראליות והן הפלשתיניות לא נקטו בצעדים הדרושים כדי למנוע מכוחות הביטחון שבשליטתן לבצע מעשי התעללות. הן גם לא הצליחו לחקור ולהעניש את מבצעי העבירות.

כוחות הביטחון הישראליים ביצעו מעשי התעללות נרחבים במהלך השנה הראשונה של אינתיפאדת אל-אקצה. מעשים אלה כללו שימוש מופרז בכוח נגד מפגינים פלשתינים לא חמושים; מעשי הרג בלתי חוקיים או חשודים שביצעו חיילי צה"ל; ופתיחה באש בלתי-פרופורציונלית בתגובה להתקפות הפלשתינים. הרשויות הישראליות, הן הצבא והן המשטרה, לא הגיבו כראוי להתעללות כלפי אזרחים פלשתינים מצד המתנחלים הישראליים.⁴ ממשלת ישראל הפעילה "סגר" על אזורים פלשתינים, בחומרה שוות ערך לענישה קולקטיבית. וכוחות ישראלים הרגו מספר מיליטנטים פלשתינים במסגרת מדיניות המכונה מדיניות ה"חיסולים"; מדיניות שבכירים ישראלים אמרו שהיא מכוונת נגד אנשים שלכאורה אחראים לתכנון התקפות נגד מטרות ישראליות, צבאיות ואזרחיות, ולהשתתפות בהן. Human Rights Watch העבירה בעבר ביקורת על המדיניות הזו כמדיניות של הרג ללא מתן דין וחשבון.⁵

במהלך אותה תקופה, הרש"פ לא עמדה במחויבותה למנוע התקפות על ידי ארגונים פלשתינים חמושים, לרבות הפעלת מחבלים מתאבדים נגד אזרחים ישראלים, ולהעניש אותם. כוחות הביטחון הרבים של הרש"פ עצרו "משפטי פעולה" פלשתינים באופן שרירותי, ורבים מהם עונו והוחזקו במעצר זמן רב ללא משפט. אחרים נידונו למוות אחרי משפטים לא הוגנים: שניים הוצאו להורג.⁶ הרש"פ עצרה חשודים מוסלמים ומיליטנטים אחרים שנחשדו במעורבות בהתקפות נגד אזרחים ישראלים והחזיקה אותם במעצר ללא משפט. במקרים אחרים, העצורים שוחררו זמן קצר אחרי שנעצרו, במה שכונתה מדיניות "הדלת המסתובבת".

⁴ Human Rights Watch, "Investigation into the Unlawful Use of Force in the West Bank, Gaza Strip, and Northern Israel: October 4 through October 11, 2000", *A Human Rights Watch Report*, vol. 12, no. 3(E), October 2000; Human Rights Watch, *Center of the Storm: A Case Study of Human Rights Abuses in Hebron District*, (New York: Human Rights Watch, 2001).

⁵ Human Rights Watch וארגונים אחרים למען זכויות אדם העבירו ביקורת קשה על מדיניות ה"חיסולים". ראה Human Rights Watch, "End 'Liquidation' of Palestinian Suspects", press release, January 29, 2001. Human Rights Watch תיעדה בעבר דפוס של הרג לא מוצדק של פלשתינים "מבוקשים" ב-Human Rights Watch, *A License to Kill* (New York: Human Rights Watch, 1993).

⁶ Human Rights Watch, "Justice Undermined: Balancing Security and Human Rights in the Palestinian Justice System", *A Human Rights Watch Report*, vol. 13, no. 4 (E).

כשהחלה השנה השנייה של האלימות, הסכסוך הפך צבאי וקשה יותר, על אף ההגבלות הגוברות על חופש התנועה. ארגונים פלשתינים חמושים רבים פנו יותר ויותר לפיגועי התאבדות, כאשר רוב המטרות שלהם היו אזרחים ישראלים. התדירות של חילופי אש חיה ופיגועים אחרים גברה.

כוחות צה"ל הרחיבו את מדיניות ה"חיסולים", וביצעו הריסת בתים בהיקף נרחב כענישה. הכוחות הישראלים כבשו מחדש כפרים, עיירות ומחנות פליטים פלשתינים בפעולות גדולות יותר ויותר, מאז אוקטובר 2001. בכירים בממשלת ישראל חזרו ואמרו שמטרת הפעולות האלה היא לעצור או להעניש את האחראים לתכנון ההתקפות על מטרות צבאיות ישראליות או על אזרחים ישראלים, ואת מי שהשתתפו בהן.

פשיטות לביצוע מעצרים

החל מה-24 באוקטובר 2001 ועד ה-31 במרס 2002, צה"ל פשט על יותר משלושים כפרים, עיירות, ומחנות פליטים פלשתינים כדי לעצור פלשתינים "מבוקשים". הפשיטות המשיכו גם כשדו"ח זה ירד לדפוס. ישראל טענה שמטרת הפשיטות האלה הנה אנשים שהואשמו על ידי הרשויות הישראליות בתכנון התקפות נגד מטרות צבאיות ישראליות או אזרחים ישראלים, והשתתפות בהן.⁷ רוב הפשיטות לביצוע מעצרים התרחשו בכפרים בגדה המערבית, המבודדים גיאוגרפית או שבודדו על ידי מחסומים ואיסורי תנועה שנכפו במסגרת המדיניות של סגר פנימי מחמיר שהפעילו הרשויות הישראליות בספטמבר 2000. כמעט כל הפשיטות האלה בוצעו בכפרים באזור A, שהוגדר בהסכם אוסלו כאזור בשליטת כוחות הביטחון הפלשתינים.

הפשיטות נערכו באופן עקבי. חיילים ישראלים, לעתים חיילי יחידות סמויות, נכנסו לכפר והתפרסו בין חצות לשעה 2:00 לפנות בוקר. כוחות רגליים וחמושים, לרבות טנקים, נגמ"שים ובלוזורים נכנסו בהתאם לאות שהוסכם מראש. מסוקי תקיפה סיפקו כיסוי אווירי והוכרו על עוצר.

הן בבית רימא והן בסלפית, הרשויות הישראליות טענו שהן הזהירו את אנשי הביטחון הפלשתינים מפני הפעולות הקרבות, ואמרו שאנשי ביטחון של הרש"פ שיימצאו ברחובות ייחשבו כמטרות צבאיות לגיטימיות.⁸ אולם בשני המקרים אנשי הביטחון הפלשתינים אמרו ל-Human Rights Watch שהם לא קיבלו שום התראה, או הוזהרו לאחר שהפשיטה החלה, דבר שמנע מהכוחות שהיו בסיוע או ישנו באותה עת, ליטול מחסה. בכל מקרה שנבדק, היו חילופי אש בין פלשתינים חמושים לבין כוחות ישראלים. כשצה"ל נכנס פנימה, אנשי הכפר התעוררו לקול היריות – או לקול דפיקות צה"ל על דלתותיהם.

הדלתות עליהן דפק צה"ל לא תמיד היו כאלה של פלשתינים "מבוקשים". במקומן, צה"ל בחר בדלתות אחרות, לעתים כאלה של שכנים או קרובי משפחה של ה"מבוקשים", והורה להם, לעתים באיומי אקדח, להביא את אותם אנשים לכוחות הישראלים. בכל אחד מארבעת המקרים שנבחנו על ידי Human Rights Watch, צה"ל הכריח אזרחים לזהות את בתי ה"מבוקשים" כדי לעצור ולתחקר אותם, והדבר נעשה תוך כדי איומים והפחדה, ואילוץ לצעוד עם חיילי צה"ל, לעתים במהלך חילופי אש חיה, כדי לדפוק על דלתות הבתים האלה ולבקש מהדיירים לפתוח את הדלת ולצאת החוצה. צה"ל אילץ חלק מהאנשים לספק לו מידע אודות המשפחות של פלשתינים

⁷ הרשויות הישראליות טענו שהן היו חייבות לבצע פשיטות אלה כי הרש"פ לא עצרה את האנשים האלה, על אף בקשות חוזרות ונשנות לעשות כן. הנהלים למעצר והעברה של בני אדם מהרש"פ לישראל מופיעים בנספח 4 להסכם הביניים הישראלי-פלשתיני בנושא הגדה המערבית ועזה. Human Rights Watch לא הצליח לאשר שרשימות ה"מבוקשים" של ישראל עומדות בנהלים המפורטים בהסכם אוסלו. אחריותה של הרש"פ לביטחון פנימי וסדר ציבורי באזורים שבסמכותה מופיעה בסעיף 13 של ההסכם.

⁸ תדרוך ראש אמ"ן, האלוף עמוס מלכא, 25 באוקטובר 2001, <http://www.idf.il/english/announcements/2001/october/25.stm>

"מבוקשים", וחשף בכך את אותם אנשים בפני האשמה ב"שיתוף פעולה"⁹ עם ישראל, שעלולה להסתיים במוות. אחרים לא רק אולצו ואוימו, אלא גם הוכו.

דיירים של בתים ובנייני דירות שלמים נאלצו להמתין ברחוב, כאשר הגברים מופרדים מהנשים והילדים, לעתים למשך שעות במזג אוויר קר ואף גשום. צה"ל עצר פלשתינים מקומיים, קשר את עיניהם, שם להם אזיקים על הידיים, ולקח אותם מהמקום בגיפיים ובנגמ"שים לזיהוי ותחקור. רוב העצורים שוחררו תוך עשרים וארבע שעות; אחרים הועברו לישראל לחקירה, למעצר, ובחלק מהמקרים, למשפט.¹⁰

הכוחות הישראליים הרבו להרוס מכוניות, בתים ורכוש אזרחי אחר במהלך הפשיטות. אספקת החשמל והמים הופסקה, וקווי הטלפון נותקו. שלושה בתים של בני משפחותיהם של פלשתינים "מבוקשים" נהרסו בבית רימא ובסלפית, ובארטאס היה נסיון להרוס בית. בכל אחד מהמקרים שנבחנו, Human Rights Watch מצא בתים אחרים שניזוקו על ידי ירי ורימונים של צה"ל. בפשיטות מסוימות שלא תועדו בדו"ח זה, צה"ל ביצע גם "חיסולים" של פלשתינים שלכאורה תכננו התקפות נגד מטרות ישראליות או השתתפו בהן.¹¹

אודות תחקיר זה

Human Rights Watch ערך את התחקיר עבור דו"ח זה החל מה-27 בינואר ועד ה-21 בפברואר 2002, וראיין למעלה מחמישים עדי ראיה. ארבעת ניתוחי המקרה נבחרו כדי ליצור תמהיל מייצג. הפשיטה הראשונה של צה"ל לביצוע מעצרים בשטחים שבשליטה פלשתינית היתה לבית רימא (24 באוקטובר 2001). הפשיטה לטול כרם (21 בינואר 2002) דומה בהיקף ובדינמיקה שלה לפשיטות צה"ל בערים פלשתיניות ומחנות פליטים במרס 2002. סלפית (14 בדצמבר 2001) וארטאס (29 בינואר 2002) נכללו כיוון שהן מדגימות את הדינמיקה האופיינית לפשיטות צה"ל מחוץ לערים הגדולות של הגדה המערבית, שאינן זוכות לדיווח מספק. Human Rights Watch נפגש גם עם עובדי ארגונים הומניטריים ורפואיים, ארגוני זכויות אדם פלשתינים וישראלים, אנשי כוחות הביטחון הפלשתינים, ובכירים ברש"פ ובממשלת ישראל. Human Rights Watch ניסה אינספור פעמים לדון בתחקיר ובמצאיו עם צה"ל, אולם ללא כל הצלחה.¹²

⁹ "Justice Undermined", Human Rights Watch. לפחות עשרה משפטי פעולה לכאורה נרצחו ברחובות הגדה המערבית במרס 2002.

¹⁰ מתוך כ-161 בני אדם שנעצרו במקרים המדווחים בדו"ח זה, 133 שוחררו זמן קצר אחר המעצר, ו-28 הועברו לישראל. Human Rights Watch הצליח לאתר רק ארבעה מקרים שבהם אנשים שנעצרו בפשיטות המדווחות בדו"ח זה נשפטו עד אמצע פברואר 2002.

¹¹ לדוגמה, חדירה לשכם ב-21 בינואר 2002, שכללה "חיסול" של ארבעה חברי חמאס לכאורה. ראה Mohammed Daraghme, "Four Islamic Militants Die in Raid", *Associated Press*, January 22, 2002.

Human Rights Watch העביר בעבר ביקורת על המדיניות הזו, כמדיניות של הריגה ללא נטילת אחריות, שמבוצעת לא אחת בנסיבות שאיפשרו מעצר.

¹² Human Rights Watch פנה תחילה בכתב באמצעות פקס שנשלח למשרד דובר צה"ל ב-28 בינואר 2002, וביקש לקבוע פגישה. לאחר קבלת הפקס במשרד הדובר, Human Rights Watch התקשר למשרד למעלה מ-15 פעמים במשך תקופה של שלושה שבועות, אולם בקשתו לפגישה לא נענתה.